

ОШ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИНИН ЖАРЧЫСЫ

ВЕСТНИК ОШКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

BULLETIN OF OSH STATE UNIVERSITY

e-ISSN: 1694-8610

№3/2023, 123-130

ФИЛОЛОГИЯ

УДК: 894.341-09(043.3)

DOI: [10.52754/16948610_2023_3_14](https://doi.org/10.52754/16948610_2023_3_14)

**Ч.АЙТМАТОВДУН “АК КЕМЕ” ПОВЕСТИНДЕ БАЛАНЫ ЭЛДИК ООЗЕКИ
ЧЫГАРМАЧЫЛЫК АРКЫЛУУ ТАРБИЯЛООНУН МААНИСИ**

РОЛЬ УСТНОГО НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА В ВОСПИТАНИИ РЕБЁНКА В ПОВЕСТИ
Ч.АЙТМАТОВА “БЕЛЫЙ ПАРОХОД”

THE ROLE OF ORAL FOLK ART IN THE UPBRINGING OF A CHILD IN THE STORY OF
Ch. AITMATOV “THE WHITE STEAMBOAT”

Алтыкеева Нурзада Жаныбековна

Алтыкеева Нурзада Жаныбековна

Altykeeva Nurzada Zhanybekovna

окутуучу, Талас мамлекеттик университети

преподаватель, Таласский государственный университет

Lecturer, Talas State University

haltykeeva@mail.ru

Ниясалиева Бактыгул Анарбековна

Ниясалиева Бактыгул Анарбековна

Niyasalieva Baktygul Anarbekovna

окутуучу, Талас мамлекеттик университети

преподаватель, Таласский государственный университет

Lecturer, Talas State University

bjniasalieva@mail.ru

Ч.АЙТМАТОВДУН “АК КЕМЕ” ПОВЕСТИНДЕ БАЛАНЫ ЭЛДИК ООЗЕКИ ЧЫГАРМАЧЫЛЫК АРКЫЛУУ ТАРБИЯЛООНУН МААНИСИ

Аннотация

Макалада “Ак кеме” повестинде колдонулган фольклордук мотивдер жана аладың баланы тарбиялоодогу орду талданат. Тагыраагы Бугу-Эне тууралуу балага таятасы айтып берген жомогунун чыгарма үчүн кандай орунда турары белгиленет. Бугу-Эненин кыргыз элинин эл болуп сакталып калышына себепкер болгону бала үчүн абдан маанилүү эле. Анткени мындан улам бала бугуну ыйык катары тутуп, ал бешик алып келсе деп кыялданат. Мындан тышкары повесттеги элдин өзөгүнөн чыккан ыр тууралуу улама сөздүн мааниси чечмеленет. Улама сөз Ата-Журттун ыйыктыгын, эл-жерге болгон чыныгы сүйүүнү даңазалайт. Повесттеги Чыпалак бала жөнүндөгү жомоктун да өзүнчө орду бар экенине токтолобуз. Ал наадандык, карөзгөйлүк эч убакта адамга жакшылык алып келбесин түшүндүрөт. Ар бир фольклордук чыгарманын повесттеги идеянын ачылышы үчүн табылгыс каражат катары колдонулушун баса көрсөтүүгө болот.

Ачкыч сөздөр: идея, повесть, фольклор, мотив, жомок, элдик ыр, көркөмдүүлүк, тарбиялоо.

РОЛЬ УСТНОГО НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА В ВОСПИТАНИИ РЕБЁНКА В ПОВЕСТИ Ч.АЙТМАТОВА “БЕЛЫЙ ПАРОХОД”

Аннотация

В статье анализируются фольклорные мотивы и их роли в воспитании детей, использованные в повести “Белый пароход”. Точнее, устанавливается, какое место для произведения занимает Сказка о матери-оленихе, рассказанная мальчику дедушкой. Для ребенка было очень важно, чтобы мать-олениха стала причиной сохранения кыргызов как народа. Из-за этого мальчик видит мать-олениху святой, и приносит колыбель. Кроме того, в повести дается толкование значения слова о песне, которое исходит из ядра народа и прославляет святость Отечества, истинную любовь народа к Земле. Остановимся на том факте, что сказка о мальчике- с пальчике в повести тоже имеет свое место. Он объясняет, что невежество и злоба никогда не приносят человеку пользы. Каждое фольклорное произведение является ценным средством для раскрытия идейного содержания повести

Ключевые слова: идея, повесть, фольклор, мотив, народная песня, сказка, образность, воспитание.

THE ROLE OF ORAL FOLK ART IN THE UPBRINGING OF A CHILD IN THE STORY OF Ch. AITMATOV “THE WHITE STEAMBOAT”

Abstract

The article analyzes folklore motifs and their roles in the upbringing of children, used in the story “The White Steamboat”. More precisely, it is established what place the Fairy Tale about the mother deer, told to the boy by his grandfather, occupies for the work. It was very important for the child that the mother deer became the reason for the preservation of the Kyrgyz as a people. Because of this, the boy sees the mother deer saint, and brings the cradle. In addition, the story gives an interpretation of the meaning of the word about the song, which comes from the core of the people and glorifies the holiness of the Fatherland, the true love of the people for the Land. Let's focus on the fact that the tale of the boy with the finger in the story also has its place. He explains that ignorance and malice never benefit a person. Each folklore work is a valuable tool for revealing the ideological content of the story.

Keywords: idea, story, folklore, motive, folk song, tale, imagery, education.

Киришүү

Тарбиялоо - адамдардын иш аракетинин өзгөчө чөйрөсү катары коомдук чөйрөдөгү объективдүү жана субъективдүү факторлордун көз карандылыгы. Бул закон ченемдүүлүк тарбиялоонун саясий системасынан, коомдун социалдык структурасынан, анын мүчөлөрүнүн маданиятынан көз каранды. Өсүп келе жаткан инсанды тарбиялоо аны иш-аракетке кошкондо гана болот. Ал иш-аракеттерге төмөнкүлөр кирет: окутуу, таанып-билдирүү, патриоттуулук, дене тарбиялык, моралдык жана нравалык таанып билүү, көркөм-эстетикалык, өндүрүмдүү эмгек. Тарбиялоо процессинде иш-аракеттер өз ара байланышта болуп, бир мезгилде комплекстүү жүргүзүлүүгө тийиш. Тарбиялоо татаал процесс. Өсүп келе жаткан муунду туура багытка буруу, аларды гумандуулукка, патриоттуулукка, адамгерчиликтүүлүккө, ыйандуулукка тарбиялоо келечекте мыкты инсандын калыптанышын шарттайт.

Изилдөө ыкмалары

Макалада “Ак кеме” повестиндеги баланы тарбиялоо маселесине токтолобуз. Ч.Айтматовдун чыгармаларында тарбиялоо маселелери орчундуу орунда экени баарыбызга маалым. Эч кандай шарты жок сарайда, балдарды суудан көтөрүп өткөрүп окуткан Дүйшөндүн, согуш мезгилинде катаал турмуш-шартка карабастан окууну токтотпогон Инкамал-апайдын, балдардын келечегинен көптү үмүттөнгөн Айша- апанын образдарында жаш муундардын жаркын келечегине жол салган аруу максат, тилектери жатат. Бул образдарга эмнеге басым жасаган? Калемгердин дүйнөнү дүңгүрөткөн атактуу жазуучу болушуна балалык курагындагы алган таалим-тарбиялары түздөн-түз себепкер болгонун өзү “Балалыгым” чыгармасында эскерип кетет. Чоң энеси Айымкандын элдик ырларды, кошокторду, жомокторду көп билүүсү, эжеси Карагыздын, энеси Нагиманын эмгекти сүйүүгө, адамгерчиликке көрсөткөн жолдору, ууруну кармап өлтүрүүгө бара жатканында сабырдуулукка үндөп, артка кайрыган карыя (балким Кызыр болгондур), согуштун апаат күндөрүндө көргөндөрү- мына ушулардын баары жазуучунун адам болуп калыптанышына, кийин жазуучулук шыгынын ойгонушуна алып келген.

Биз бул макалада жазуучунун адам башына кандай мүшкүл иш түшсө да өспүрүмдөрдү туура тарбиялоого, алардын ишенимдерин актоого, келечегине балта чапоого чакырыгын бергибиз келди.

Жыйынтыктар жана талкуулоолор

В его повествовательной системе предания, легенды, плачи, проклятия, миф играют существенную роль в сюжетообразование и выражении идейно-эстетической концепции” (Далгат, 1982, б. 36),- деп адабиятчы У.Б. Далгат эскергендей Ч.Айтматовдун чыгармаларында колдонулган миф, легенда, улама сөздөр чыгармадагы идеяны ачууда өзгөчө мааниге ээ.

“Ак кеме” повестинде балага таятасы улама кептерди, жомокторду көп айтып берерине күбө болобуз. Анын бири мындай: Илгери бир хан дагы бир хандын колуна туткун болуп түшүп калыптыр. Ошондо алиги хан туткун болгон ханга айтат:”Өлтүрбө десен өлтүрбөйүн, бирок өмүр бою менин кулум болуп жашайсың. Жок, аны каалабайт экенсиң, анда көксөгөн тилегиңди айт, ошону аткарам да, анан өлтүрөм”. Анда берки хан: “Кул болууну каалабайм.

Андан көрө өлтүрүп сал, бирок өлтүрөр алдында суранарым, менин Ата-Мекенимден биринчи жолуккан койчуманды чакыртып бер. Өлөр алдымда ырымды угуп калайын”,-дейт. Элинин өзөгүнөн чыккан ырына эрлер ушинтип жанын берген дейт таятасы (Айтматов, 2018, б. 181).

Момун чалдын мына ушундай улама сөздөрдү көп билгени баланын дүйнө таанымын кеңейтип, аң-сезиминин өсүшүнө таасирин тийгизбей койгон жок.”Бул жөн салды эле айтылып өткөндөй болгон улама-жомоктордун мааниси, идеясы повесттин негизги маселесине, идеялык мазмунуна тикеден-тике багындырылган”,-дейт иликтөөчү Л.Үкүбаева (Үкүбаева, 2012, б. 168).

Ооба, баланын сөзгө абдан жакын экени чыгармада да эскерилет. “Балам зээндүү, сөзгө ынак. Улуулардын улама кебин жаныгынан жатып угат” (Айтматов, 2018, б. 178) Баланы тарбиялоодо элдик макалдар, оозеки чыгармачылыктын үлгүлөрүнүн өтө маанилүү экендигин педагог-окумуштуулар өз эмгектеринде эскерип келишет. “Аганы көрүп ини өсөт, эжени көрүп синди өсөт”, “Кызга кырк үйдөн тыюу”, “Уул жакшысы-урмат, кыз жакшысы-кымбат”, “Жакшынын шарапаты, жамандын кесепети” деген макалдардын ички мааниси өтө терең тарбиялык мазмунду камтып турат.

Элдик оозеки чыгармачылыктын үлгүлөрүнүн таасири акындардын чыгармачылыгына да өз таасирин тийгизбей койгон жок. Т.Молдонун балдарга арналган ырларынын кайсынысын албайлы балдардын турмушка болгон активдүү көз карашын калыптандырууда, алардын мүнөзүндөгү нравалык сапаттарын арттырууда чон роль ойной тургандыгын белгилөөгө болот. Т.Молдо жаштарды нравалуулукка тарбиялоонун бирден бир каражаты деп адептүүлүктү түшүнгөн. Анткени, адам өмүрү өткөнчө тарбияга муктаж. Токтогул, Молдо Нияз өңдүү төкмө жана жазгыч акындардын санат-насыят, терме ырларынын мазмундарында жаштарга үлгү болорлук нускалуу ойлор айтылып, адеп-ахлак, ыйман маселеси жогорку орунга чыгат.

Тарбиянын негизи балалык өспүрүмдүк куракта түзүлүп калыптанат. Себеби, адам жаш кезинен адептик принциптердин тигил же бул эрежелерине акырындык менен үйрөнүп, адептүү адам катары калыптана баштайт.

Кылымдарды карыткан кыргыздын элдик педагогикасына кайрылып көрсөк да, анын өзөгүндө прагматикалык таалим-тарбиянын идеялары жаткандай. “Турмуштун татаал маселелерине кыраакылык менен мамиле жасаган бабаларыбыз балдарын эч качан социалдык инфантилизмге кириптер кылган эмес”,- деп педагог Б.Апышев белгилеп кетет (Апышев, 1996, б. 26) Алар жаштайынан эмгектенишип, өнөр алышып жашоого даяр болушкан. “Жигитке жетимиш өнөр аздык кылат”, дешип аталарыбыз балдарга практикалык билимдерди беришкен. Балага билим, өнөр берип, аны турмушка даярдоо ата-эненин негизги милдети болгон. Өзгөчө кызды турмушка даярдоого көңүл бурулган. Турмушка чыккан кыз барган жеринен орун таап калышы — бакыттын башаты деп түшүндүрүлгөн.

Кыргыз үй-бүлөсүндө бала тарбиялоонун негизи катары ата-энелик мээримдүүлүк эсептелет, себеби элдик ишеним боюнча ата-энелик сезимдин негизги күчү – бул тарбия. Баланын эмоционалдык жана психикалык жактан жетиштүү калыптанышында баланын эне менен жакындыгы, баланын алгачкы жылдарында эненин камкордугу чоң роль ойнойт (Осмонова ж-а Табалдиева, 2022, б. 162).

Адептик сапаттар кыргыз энинин байыртадан берки үрп-адат, салтында калыптанып, улам коомдун өнүп-өсүшү менен өнүгүүгө ээ болот. “Жаш балдарда алгач элементардык ыймандуулук пайда болот. Бала өзүнөн улуулардын жүрүм-турумдарын туурайт. Сырттан алынган таасирлер алгачкы ички дүйнө байлыгынын пайдубалын түптөп баштайт. Жакшылыкка же жамандыкка болгон көрсөтмөлөр, бирөөлөргө жан тартуу, эң жакшы көрүү сезимдери калыптанат. Жаш муундун ыймандык турпатынын калыптануусу аны курчап турган чөйрөгө, андан алган таасирлеринин натыйжаларына жараша болот”, - деп белгилейт ыймандуулуктун табиятын изилдөөчү М.К.Калманбетов (Калманбетов, 2002, 102-б.).

Үй-бүлө ичинде жана коомчулукта балдарды тарбиялоонун негизги жолдору ынанымдар, насааттар жана окууларды эсептесе болот. Бул жерде негизги көңүл сабырдуулук, өжөрлүк, улууларды сыйлоо, адеп-ахлак эрежелерин үйрөнүү сыяктуу сапаттарды калыптандырууга бурулган. Бул чынжыр үзгүлтүксүз муундан муунга өтүп, коомдук мурастын күчү менен бекемделип келген (Осмонова ж-а Табалдиева, 2022, б. 163).

“Ак кемедеги” бала адам болуп калыптануу жолунда тарбияга муктаж эле. Ата-энеден тирүүлөй жетим калган бала үчүн тарбия берүүнү Момун карыя колуна алып, баланын дүйнө таанымын, көз карашын калыптандырууда миф, жомок, улама кептерди колдонуп келди. Улама кепте айтылгандай эл-жер, мекен тууралуу алгачкы түшүнүктү колго түшүп, өлөр алдында эл-жери тууралуу ырды угузууну суранган хандын образы аркылуу балага жеткирүүгө аракет кылат.

“Анан түн ичинде каердендир бирөө ырдап баштайт. Жаш чабан жигитпи, же карыбы билбейм, коңур түндө сонун угулат. Таятам мени токтотот да: “Угуп ал,-дейт. Мындай ырды дамамат уга бербейсиң” (Айтматов, 2018, б. 186). Ооба, бала таасирленип угат. Айлана-тегерек, курчап турган чөйрө тууралуу кызыктуу ойлорду ойлонот. Токойдогу кышкы түндө коркуп турган карагайларга баргысы келет. Жайында бүрдөбөй калгандарын кышында коркконунан катып калса керек деп ойлойт. Таятасы жомок айтып отурганда ал ушундай керемет ойлорду ойлойт. Мына ушуларды айтып отурган таятасы баланы курчап турган чөйрөдөгү жаратылышка боорукердик менен мамиле кылууну, аны аёнуу үйрөтөт.

Повестте дагы бир жомок бар. Ал-Чыпалак бала тууралуу жомок. Жомоктун мазмунуна көңүл бөлсөк, анда зулумдук, наадандык тууралуу жазуучунун ой жүгүртүүлөрүнө күбө болор элек. Карышкыр дал ошондой образды ачып берүүдө колдонулат. Түздөн-түз Орозкулдун зулумдугун, наадандыгын, өзүн коруктун ээси катары эсептеп, башкаларды каалашынча чарк айланткысы келген ашкере зөөкүрдүгүн окурмандарга кичинекей жомок аркылуу баяндап берет. Чыпалак балага карышкырдын алгач ирет кезиккени да кызыктуу баяндалат. Карышкыр Чыпалак баланын алсыздыгын баса белгилеп:” Кедендеген сен кимсиң. Жалмап коёюнбу?” - деп опурулат. “Кой, антпе, өзүнө жаман, ит кылып салам”, -дейт Чыпалак бала” (Айтматов, 2018, б. 198). Алсыз деп чондугун көрсөтүп жутуп алган карышкыр эч жерден жолу болбой, акыры адамга баш ийип, ит болуп жашап калат. Жомоктун башындагы өзүнүн: “Карышкыр ит болуптур дегенди сага ким айтты?” деген сөзү өзүнө каршы айтылат. Кенедей баладан женилет, анын алдында алсызга айланат.

Орозкул да баланын алдында алсыз. Портфелин көтөрүп алдынан чуркап чыгып, аны сүйүнчүлөгөндө, ошол балага ичин жылыткан сөздү таап айта албаганына ыйлайт. Андай сөздү таап айтуу үчүн анын жандүйнөсү таятасыныкындай таза болуусу керек эле.

Баланын жомогун кыйраткан Орозкул бала үчүн кереметтүү болгон бугунун мүйүзүн омуруп, көзүн агыза чаап, башын талкалап жатып өз тагдырына балта чаап жатканын билбесе керек эле. Баланын көз алдында мүйүзүнө бешик илинген бугунун башы чабылбай эле, бешик бырын-чырыны чыгып талкаланып жатты. Эми ал бугу эч качан мүйүзүнө бешик алып келбейт эле.

Баланын бешик туралуу кыялы өзгөчө кыял болчу, Бугу-Эне бешик алып келип берсе, Бекей таежеси менен Орозкул абасы перзентүү болушса, кордондогу чыр-чатактуу турмуш бир нукка салынып тынчыйт эле. Бирок андай болбоду, Бугу-Эне атылды.

Жомоктогу Майрык-Чаар жезкемпирдин сөзүнө кайрылып көрөлү. Бугу-Эне балдарды бала кылып алайын деп сураганда: “Адамдар кайберен эмес, бирин-бири аябайт. Сөзүмдүн актыгын өз көзүн менен көрөрсүң, өз мойнуң менен тартарсын”, -дейт. (Айтматов, 2018, б.228). Дал ошол Майрык-Чаар жезкемпирдин айтканы келип, жомокто да, реалдуу жашоодо да адамдар бугуга кастарын тигип чыгышат. Бир кезде Бугу-Эне сактап калган уул-кыздан тараган бугулукартар ошол Бугу-Эненин тукумун атып жок кыла баштаса, кийин Орозкул, Сейдакмат, Момун кордонго келген бугуну атып алышты. Момун Бугу-Эне тууралуу жомокту балага айтып берип, анын жадымына Бугу-Эненин ыйыктыгын кыттай куюп, бирок аягында ошол жомокту өзү жок кылып ойрондоду. Албетте, бейтаалай кызынын тагдыры үчүн жасаганы белгилүү болуп турса да, Момундун бугуну аткандарга кошулуп кеткенин, керек болсо өз колу менен атканын бала кечире албады. Эч кимди кечире албады. Кордондогу турмушунда адилеттүүлүккө жете албасына көзү жетти. Ошондуктан ак кемеге балык болуп сүзүп кетти.

Биз жогоруда баланы тарбиялоодогу элдик оозеки чыгармачылыктын үлгүлөрүнүн орду тууралуу кеп кылган элек. Бугу-Эне тууралуу жомок баланы жаратылышты сүйүүгө (жаратылыш коюнунда жашаган бала үчүн бул бөтөнчө маанилүү эле) үндөйт. Бекеринен ал түн коюнунда коркуп турган карагайлар тууралуу ойлонбойт, бекеринен чөптөр менен сүйлөшпөйт, жада калса таштарга ат коёт, жаратылыш менен сырдашат. Жаратылыш-анын жан досу.

К.Бобулов “Бугу жөнүндөгү кыргыз элинин байыркы санжыра кеби “Ак кеме “ повестинде кубаттуу рычагдын милдетин өтөйт”, -деп белгилегендей (Бобулов, 1991, б. 132), повестти бул жомоксуз элестетүү мүмкүн эмес. Жомок болбосо бала адилеттүүлүк, актык деген эмне экенин билмек эмес, аларга жетүү үчүн тынымсыз күрөшүү керектигин түшүнмөк эмес. Бул жомоксуз баланын өзүнүн ак кеме тууралуу жомогу жаралмак эмес. Экинчиден бул жомокто биз жазуучунун муундар ортосундагы байланыштын үзүлбөй саталышын, тагыраагы ар бир кыргыз уулу өз ата-бабаларынын башынан кечирген тарыхын унутпай билүүлөрүн эскерткен улуу кебин билсек болот.

Дагы бир жомокко кайрылалы. Ал- баланын “Ак кеме” жомогу. Ал кандайча жаралат? Күндөрдүн биринде кордонго автолавка келип, Момун чал балага китепкап алып берет. Ооба, ал ошол күздө мектеп босогосун аттамак. Бул күтүүсүз окуядан кийин бала бир ордуна тура албай китепкабын баарына сүйүнчүлөйт, сүйүнүчтүү кабарды ак кемеге да келип жеткирет. Мына ушинтип күнү бою толкунданып жүрүүсүнөн “Ак кеме” жомогу жаралат. Жомоктун каарманы- баланын матрос атасы. Бала ак кемеге жетип, атасына жолугуу үчүн балык болууну кыялданат. Колу – буттары кадимки балыктыкындай болуп, (балык-бала) атасы иштеген кемеге чейин сүзүп жетсе, анан атасы аны тор менен кемеге алып чыгып, экөө

көрүшөт. Бала буга чейинки жашоосун, көргөн-билгендерин, таятасынан уккан жомокторун айтып бермекчи. Анан атасы аны алып кетеби? Жомоктун аягын өзү чыгара албайт. Себеби атасынын кийинки үй-бүлөсү бар экенин уккан. Аялы аны кабыл албай койсочу? Жомок ушуну менен аяктайт... Жомоктун аягында атасы менен бирге болобу же жокпу өзү да билбейт...Ак кеме баланын тагдырына түзмө-түз байланышкан жомок. Жазуучу ал аркылуу баланын инсандык өзгөчөлүгүн, уникалдуу фантазиясын, адамдык драма-трагедиясын, келечек үмүт-тилегин чагылдырган.

Мына ушундай кыял-жомогун өзүнөн башка жан киши билбейт. Бугунун атылышы-баланын биринчи жомогунун кыйрашы эле. Ал бешик алып келет деп ишенген Бугу-Эне атылганда бала экинчи жомогуна- Ак кемеге сүзүп кетүүгө аргасыз болду. Ооба ал адилеттүүлүктү, аруулукту издеп кетти.

“Плохо. Когда у человека не останется ни одной сказки. Сказка-это заветная мечта, порыв к совершенству, стремление к идеалу. Много ли остаётся человеку, если вдруг лишит его всего этого? Только тусклая, беспросветная обыденность, только бездуховность. Незрячего существования, под которым погребено первозданное чудо жизни, даже в малом несущей ожидание чего-то необыкновенного” –дейт баланын жоголгон жомогу тууралуу ВД.Оскоцкий (Оскоцкий, 1978, б. 217). Чындыгында эле баланын кыялынын кыйрашына аны курчап турган жакын адамдары себепкер болду, анын биринчиси- жомокту айтып берип, ага ишендирген таятасы Момун.

Корутунду

Улама кеп, жомоктордун повесть үчүн мааниси чоң:

1)көркөмдүүлүгүн арттырса,

2)мындан сырткары повесттеги окуяларды бири-бирине байланыштырып турат. Ошондой эле мазмуну боюнча жомоктор бири-биринен айырмаланып турганы менен чыгармадагы образдарды ачуу жагынан болсун, көтөргөн идеялары боюнча болсун бири-бирин толуктап, биринде айтылган ой экинчисинде уланып жүрүп отурат.

3)баланы ар тараптуу тарбиялоодо маанилүү(патриоттуулукка тарбиялоо, эстетикалык табитин өстүрүү, сөз байлыгын өстүрүү, үй-бүлөлүк баалуулуктарды тааный билүүгө ж.б.).

Эң негизгиси жазуучу улуу муундарды баланы тарбиялоодо алардын ишенимин жок кылбоого, жаркын келечегинен үмүт үзүүсүнө жол бербөөгө баланын тагдыры аркылуу айткысы келгенин баса белгилеп кетишибиз керек.

Колдонулган адабияттар

1. Айтматов Ч.Т. (2018). *Чыгармалар жыйнагы*. Бишкек: Издательство “Улуу тоолор”.
2. Бобулов К. (1991). *Жаңы тилке*. Бишкек
3. Далгат У.Б. (1982). *Фольклор и современный литературный*.
4. Жумагулов М., Калмамбетов М. (2012). *Ыймандуулуктун табияты*. Бишкек.
4. Ибраимов К. (1998). *Миф и миропонимание о гуманистической философии Ч.Айтматова*. Бишкек.

5. Осмонова, С., & Табалдиева, А. (2022). Роль традиционной кыргызской семьи в воспитании детей. *Вестник Ошского государственного университета*, (3), 157–165. https://doi.org/10.52754/16947452_2022_3_157
6. Үкүбаева Л. (2012). *Ч. Айтматов жана кыргыз адабияты*. Бишкек.